

Darmo-šlap

# Haiku deník

(psáno od října 2006 do dubna 2008 pro <http://haiku.bloguje.cz>)

*Říjen 2006*

*Haiku vyžaduje pozornost, zcitlivění a otevřenost oběma směry:  
Do sebe i ven. Roste z ticha a očekávání. Kéž nepromluví, nenapíšu,  
dokud nejsem vyzván.*

*Haiku nabízí čtenáři i básníkovi hlubinné porozumění. V ústraní  
mysli. V zálivu vůle. V zátiší nitra. Ve svíci na oltáři. V Bohoslužbě beze  
slov. Kéž nic nevyžadují.*

*Haiku je plodem záblesku a čirého nazírání. Jak na malé loďce kéž  
potěžkám dobře slova. Vždy je jen milostí, jíž se musím vydat naproti,  
na cestě bez cíle.*

#### *Jobovo haiku*

*„Prosím?“, ptám se slušně Boha.  
„Já to říkám Satanu!“, odsekl mi Pán.  
„Prosím?“, obracím se k Satanu.  
„Já to říkám Bohu!“, stejně vztekla Satan.  
„Prosím?“, ptá se mě květina u smetiště.  
A já to mlčím jí.*

*Jako mariánské zjevení, jež dosud probíhá, a kterého se preláti bojí,  
tak živé je haiku.*

*Haiku je jedinečný kamínek, jenž se neodlišuje od jiných kamínků  
na cestě. Jako by existovala skutečně jediná žena - a přicházela ke mně  
stále znovu, v různých převlecích.*

*Haiku je už složený hlavolam. Jde o to, aby se nerozložil v mojí mysli.  
Jediné haiku nechci vymyslet, vytvořit ve fantazii. Chci je jen vidět.  
Někdo jde se mnou a říká mi: „Teď a tady“.  
Z posledních sil. Ne-li ze všech, tedy z posledních.  
Je to askeze - svoboda poznání: Nemusím. Stačí, že jsem.*

*Listopad 2006*

*Úžas i nadhled*

*Jako by haiku mohly psát jen děti nebo starci. Dítě „to“ totiž vidí poprvé a žasne. Naproti tomu stařec „to“ už může nechat být. Je obdařen moudrým nadhledem. Úžas a moudrý nadhled. Jde to skloubit?*

*Všechno je moje -  
jen jsem si to odložil  
sem do výkladu.*

*Haiku je provázek příliš krátký na složité uzly.*

*Nadčasovost haiku*

*Jestliže život končí smrtí, o co se tu snažit? Co budovat, co opečovávat? Odpověď se musí skrývat v „nyní a zde“. V „nyní a zde“ je obsažena celá věčnost. Nadčasovost i prostorový přesah haiku se skrývá v jeho „nyní a zde“.*

*Haiku spícího miminka*

*Výraz i význam hlučného světa, hovoru lidí a pouličního lomozu člověk pochopí až ve chvíli, kdy veze městem kočárek, ve kterém konečně uspal dítě. A bojí se o jeho spánek. Haiku se odhalí v naprostém mlčení nitra, ve chvíli, kdy ego ztratí svoji moc strhávat pozornost na sebe, tak jako spící dítě.*

*Sdílnost haiku*

*Marnosti budování! Oč lepší putovat po kraji a být doma, kdekoli ten druhý zatouží po básníkově přítomnosti. A básník přitakává, když pán domu ukazuje, co všechno v něm zbudoval. Básník to ví, i on zde v jediné chvíli vše zbudoval a zároveň toho i užívá - se svým hostitelem.*

*Pro dnešek dosti -*

*než zhasne slunce  
jen můj stín se prodlouží*

*Prosinec 2006*

*Jak se stát bláznem a zároveň si zachovat nezakalené oko?*

*Kdokoliv, kohokoliv*

*Kohokoliv lze cestou zatáhnout do diskuse, jeho názorem ilustrovat jistou filosofii, doplnit jím kamínek v mozaice světa, podpořit či vyvrátit dogma. Kohokoliv lze zneužít k čemukoliv, kohokoliv spasit čímkoliv. Postavme se tedy - stranou. To jest - do středu.*

*Sen o haiku*

*Přicházím k pověstné autorce haiku na návštěvu - má domek na vrcholu hory, stěny prosklené a zhasnuto, abych neviděl dovnitř. Jak chodím okolo, ona se přemísťuje sem a tam, zády se tiskne ke stěnám, tají se, ale ne ve strachu, spíš kvůli mně, že by mi ničím neprospěla, kdyby mi vyšla naproti. Zvenku vidím vždy jen její opatrnou siluetu snažící se utajit na protilehlé stěně v nehybnosti.*

*Dokonalost haiku*

*Lidská dokonalost je jen zkrocenou zarputilostí.  
Co přesným omylem rozbijeme, drží při sobě zas jinak - to přesným omylem zas objevíme - pravděpodobností Všeho k Ničemu, Života ku Smrti.*

*Co zbude?*

*Spatřím konkrétní obraz -> převrátím jej v opak, absurditu, negativ, nechám jej zkamenět či roztavit, pošinu jej v jiném osvětlení -> pak zhasnu -> co zbude? -> rozsvítím a zpět zase spatřím původní obraz. Překvapen nad tím, že už ho znám.*

*Dříve jsem zasáhl přítomnost svou vnitřní obrazností.  
Takhle mě zasáhne svou vlastní obrazností přítomnost.*

*Tíha haiku*

*V klíně - celou váhu mrtvého těla -  
nese Panna Maria.*

*Trpělivost haiku*

*Odplavuji vlnu za vlnou,  
až zbude zrcadlová hladina,  
a v ní,  
a v ní...*

*Leden 2006*

### *Sen o zkoušce haiku*

Sedím s jistým knězem u okna, jen bez záclon, a je z něj vidět do velmi hlubokého údolí, jako ze skaliska. Rozkládá se tam planina přetínaná dlouhými stíny jakéhosi zdiva, plotů, sloupů a osamělých stromů. Nízké slunce má již každou chvíli zapadnout.

Kněz se dívá dolů s nadhledem obyvatele toho místa: „Tohle tu máme každou chvíli, takový pěkný rozhled, nic k obdivování, důležité je duchovno.“ Já jsem však unešený a musím se trochu bránit jeho poněkud zlehčujícím úsměvu, který je zároveň vidoucí, obviňuje mě z jakési povrchnosti ve vztahu ke kráse, k pouhé kráse tohoto světa.

Mé uchvácení tou hloubkou a dramatičností scény je však silnější. Spěchám k foťáku a scházím po prudkém srázu níž, abych udělal zajímavý záběr. Leč slunce náhle pohaslo, jak jej ještě před samotným západem zastínil mrak. Celý dojem z té planiny se stal chmurným: Stíny zmizely, jako by je větrem uhlazená tráva dole na pláni v sobě pohřbila. Rychle se šerilo.

Vtom mě shora zalilo světlo. Byl to sloupec záře, který nepocházel z tohoto světa. Začal mě rušit. Měl jsem svoji představu o fotce, kterou chci pořídit přesto, že už se stmívá, a v první chvíli jsem se i domníval, že naposledy ještě světlo slunce tohoto světa, leč tento světelný proud, zalévající mě více shora, mě vyváděl z jakéhokoliv konceptu, plánu, chtění.

Bylo to tady, ten okamžik, to Nyní, Teď.

A tu jsem zaslechl větu, na kterou nezapomenu, neboť byla určena jen mně:

Zkouška je v náhlosti povolání.

### *Svědectví haiku*

Svět se rozpadá rychleji, než se jej snažíme tvořit. Stačí být při tom.

### *Struna haiku*

Být natažen jak struna -  
co všechno o mne zazvoní  
i nezazvoní.

### *Tanec haiku*

Tancem zavěším - „to“ nehybné v sobě.

### *Kluzké haiku*

Metafoře hrozí sklouznutím - jak noze.

### *Práh haiku*

Překračovaný práh - vždy zjeví  
i propast, na níž kotví.

*Únor 2007*

### *Úplnost haiku*

Hledejme základní téma fugy, ostatní hlasy nám budou přidány. V úžasu pak budeme nejúplnější.

### *Sen o válečném haiku*

Skrýval jsem se s ostatními vojáky za dřevěnou ohradou, pálili do nás a jeden po druhém to chytal, střely totiž procházely i skrz ty plaňky, takže to bylo na náhodě: Trefí? Netrefí? Byli jsme kupodivu neozbrojeni.

Já i v té hrůze psal haiku. Nakonec jsem tam zůstal na živu sám. Mrtví hned mizeli, žádná mrtvola vedle mě nezbyla. Tu dorazili nepřátelé. Vzdával jsem se jim, ale oni vrtěli hlavou, že mě musí zabít, že se mnou nemohou zabývat jako válečným zajatcem.

Říkal jsem si: Co by jim to udělalo, kdyby mě tu nechali jen tak se potloukat po válečném poli, mezi liniemi? Cožpak musí člověk stále zaujímat tak radikální postoje, přidat se buď k vítězům, nebo k poraženým, a jako poražený též zemřít?

Nemůže se toulat v zemi nikoho?

Ale to už jeden z vojáků přitlačil na moji hrud' hlaveň. Ochrlul jsem hrůzou, přesto smířen se vším, a o nic již neprosící...

### *Prosté haiku*

Projít skrz haiku jak uchem jehly...

### *Překvapivé haiku*

Pře-kvapení bez kvapu. Není vidět, aby mohlo přijít jak zloděj v noci.

*Březen 2007*

*Ten pravý okamžik*

Ve chvíli dopadu na hladinu  
krůpěj se nejlépe slyší  
a nejcelistvěji vidí.

*Poklona haiku*

Není to tvá střecha nad hlavou.  
Jen kaple v krajině:  
Pokloň se a mazej!

*Jediný list*

Pozornost - „hrůza před nekonečnými možnostmi“. (Igor Stravinskij)  
Pozornost - vždy na úkor něčeho jiného:  
Vítr víří loňskými listy,  
jeden z nich se zachytil v pletivu plotu.

*Předurčení haiku*

Pod bílým papírem  
ve stolu rýhy.

*Čistá rána haiku*

Jako chodec prostupující mlhou -  
čistý řez -  
rána se nezanítí.

*Podobenství haiku*

Na kámen,  
přes který přepadává voda,  
nelze nic prostříť.  
A ejhle:

Hosté.

*Jurodivý haikuista*

V bezcestí  
roztrhal mapu  
zpět.

*Katarze haiku*

Mžik zahlédnutí domova.  
Upamatování se: Existuje, celistvý.

*Duben 2007*

### *Učitelé haiku*

Naslouchejte někdy, nespátrání, dětem, když si navzájem vypravují hádku jejich rodičů.

*Pokoušel jsem se naučit ji číst a psát. Nepodařilo se mi to. Řeknu: „Napiš slovo slunce!“ a ona ukáže prstem na slunce za okny a nenapíše nic. ... Věčně je tu nebezpečí, že během bohoslužby nebo kázání něco vykřikne, třeba: „Vítr se zvedá“ nebo „Srna běží!“ ...*

(Johannes Urzidil - Jdu starým lesem)

### *Největší radost haiku*

V čekárnách světa  
pouštět všechny napřed.

### *Tři veliké nesmysly*

Rozsvěcet v tunelu.  
Skládat si poklady na zemi  
i v nebi.  
Křičet na třesoucího se starce:  
„To se nemůžeš ovládat?“

### *Cena slov*

Existuje tolik slov -  
a přece žádné nepadne nazmar.  
Ale proč je po nich takové ticho?  
Takové prázdno?

Haiku -  
náčrtník k nicotě.  
Ta záliba smrti -  
že ji to stále baví.

*Zbývaly nám už jen dva roky společného života; dědečkovi, babičce a mně. Asi jsme to tušili, ale nikdy jsme o tom nemluvili. Babička teď chodila všude se mnou a s dědečkem. Žili jsme naplno. Ukazovali jsme si navzájem různé věci; nejčervenější list na podzim, abychom se ujistili, že ho všichni vidíme; nejmodřejší fialku na jaře, abychom si všichni přivoněli a společně se o to potěšení podělili.*

(Forrest Carter - Škola Malého stromu)

*Květen 2007*

### *Inverzní perspektiva haiku*

Jako u ikon -  
Ohnisko linií je v srdci pozorovatele.

„Strážce majáku musí umět vytrvat na místě“, slyší Sienkiewiczův stařík Skaviňský. Kde je toto „na místě“?

Kdo přichází zvenčí do místnosti, chvíli mu trvá, než se ztiší - ve slovech, pohybech, plánech. Čím menší místnost, tím větší soustředění - menší se však jeví jen těm, kteří hledí zvenčí. Kdo vstoupí dovnitř, otevírá se mu nový prostor. V něm to, co se sbíhalo v ohnisku jeho pozornosti, v této inverzní perspektivě, se opět rozvine.

### *Vytrvání na místě*

Z konkurenčního boje netryská radost jedinečného. Nelze se ohlížet. Nelze se srovnávat s nikým. Haiku je ostrov, kolem kterého utichá příboj. Z nějž je možné zahlédnout libovolné haiku světa, aniž by musel člověk ustoupit o krok. To není pýcha. To je umění setrvat „na místě“.

Kráčí-li člověk po městě, byť pomalu, stane se, že mnohé mine - i když je pozorný. Vytrvá-li „na místě“, nemůže být minut.

### *Chůze nadarmo*

Být chůzí a nepočítat kilometry,  
Být chůzí a nesnažit se vše zapsat,  
Být chůzí - bez očekávání.  
Jediné očekávání vede k vykoupení - totiž očekávání na někoho, kdo už tu je. „Na místě“. Neboť všichni už tu jsou, jen někteří zahalení – ale i čas se usadí - kal vteřin právě prošlých i bezprostředně nadcházejících.

### *Zrání haiku*

Po dlouhé době bloudění skalními a jeskynnými útvary dojde k trhlině v té hoře - spatří zemi zaslíbenou - vstoupit nedovede.  
A nebo při blesku za noci: Úlek napraví směr chůze. Tento úlek však setrvá „*na místě*“.

Červen 2007

### *Totální porozumění haiku*

Jak býti na cestě a zároveň na místě? V pohádce bratří Grimmů „*Ó radostné cestování*“ jde syn chudé vdovy do světa. Prochází řadou zkušeností, z každé si odnese jakési rčení, co bylo slušné prohodit, jak situaci okomentovat. Dojde k řadě nedorozumění. Tak se třeba na svatbě naučí říkat: „*To je veselka, radost podívat*“, když se však později objeví náhodně u požáru a zopakuje to, co se od něj vyžadovalo na svatbě, dostane zcela logicky výprask.

Dokonalé haiku je pravým opakem těchto konvenčních průpovědek. Hrdina pohádky „*Ó radostné cestování*“ zůstává ve světě a vlastně i sám v sobě stálým cizincem. Avšak haiku - ať je napíšu kdekoli a kdykoli - mi poskytuje i v pustinách domov, v němž bude porozuměno každému mému slovu. Stačí vejít pod jeho střechu. V tomto smyslu chápu i slavné tvrzení Fridricha Hölderlina: „*Básnický přebývá člověk na této zemi*“. Přebývá, tedy bydlí, je „*na místě*“, kamkoli jde.

### *Činné haiku*

Absolutně nezištný  
tvůrčí čin.  
Ničeho nedosahuje,  
nečeká na odměnu.

### *Sulékání skutečnosti*

„*Zaměřit se na skutečnost znamená vědět, že vědomí a jeho obsah jsou jen proměnlivé a pomíjející odrazy. Nutnou podmínkou k tomu, abyste viděli provaz, je to, abyste v něm nejprve odmítli vidět hada.*“

*(Rozhovory se Šrí Nisargadattou Maharadžem - Já jsem to)*

Zřejmě i tvorba haiku podléhá více odmítání, než přijímání. Vždyť představy často předbíhají v mém zorném poli skutečnost. Musím nejdříve odstraňovat to, co překáží mému objevu. Odstraňovat ovšem velice obezřetně, jako když se svit zbavuje šupinek stínů. Přičemž stíny odkládám vědomě a dívám se na ně - i ony jsou krásné.

*Samo-zřejmost.*

*„Jedna z nejprožluklejších věcí při hledání moudré orientace tkví v tom, že lidé od nepaměti mají sklon věcí příliš běžných a zřejmých - jakoby samozřejmých - si vůbec nevšímat. I náš mozek je ustrojen tak, že si ,daleko lépe pamatujeme výjimky než pravidla'(Aristoteles) a to bez zřetele k tomu, zda o tomto sklonu víme či nikoliv.“*

*(Milan Machovec - Filosofie tváří v tvář zániku)*

Tedy - učiním z pravidla výjimku. To aby se pohnula a tak prozradila skutečnost, která si vytváří mimikry v poušti přehlíženého. Jak paměť, tak přehlížení se děje podle jistého sklonu člověka vybírat si. Proto musím probudit pozornost, která bdí v každém okamžiku a nic jí není tak nízké, aby před tím odvrátila tvář.

Až poslední syn,  
až poslední přání,  
až poslední haiku jde ve stopách -  
za stopy.

Červenec 2007

### *Pohostinství haiku*

Než se člověk vydá na cestu, těžko pozná milost pohostinství.  
Než se člověk vydá na cestu, okna se přibuchují, kamkoliv pohlédne.

Jak se vychází na cestu?  
Otevřu dveře.  
Ten opojný vzduch!

*Nevidí se dnes v Československu tak nádherné muzeum! Mužiček, osmělen mým nadšením, vyprávěl, jak mu hodní lidé zdaleka přinášejí nepotřebné věci a jak i on sám obchází smetiště, ta naleziště krásných věcí, kterým vrací život. Předměty byly vyloženy volně. „Neberou vám návštěvníci nic?“, ptal jsem se. Pokojně odvětil: „Berou, berou, ale jiní zase nosí“. Nebylo co dodat, bylo to krásné muzeum.*

(Miroslav Nevrlý - Karpatské hry)

### *Sen o hajzlbábě a haiku.*

Nevím proč, ale do odletu letadla zpět zbývaly najednou jen necelé dvě hodiny. Chtěl bych se posadit a jen tak pozorovat lidi na té stanici, ale musel jsem se starat. Neměl jsem ani tušení, kde je letiště. Název stanice mi nic neříkal, nebylo to známé město, třeba Amsterdam, či Rotterdam, nic takového. Na druhou stranu mi bylo podivné, že by v malém městě měli zbudované metro. Nu dobrá...

Začal jsem si v duchu překládat dotaz v němčině a zároveň jsem hledal okénko s informacemi. Chtěl jsem se zeptat, jak se dostanu na letiště. Přitom jsem se octl nečekaně mezi dvěma veřejnými záchodky. Před jedním stála hajzlbába a jako by cvičila na rytmus linoucí se z nádražního reproduktoru. Ihned jsem vytáhl notýsek a napsal si haiku:

Před WC  
tančí hajzlbába  
na pochod z repráků.

Pocítil jsem klid. Byl to okamžik konsonance, jak tohoto termínu užívá Alois Hába ve své Nové nauce o harmonii: „*Konsonance (dosažení,*

*uskutečnění tvůrčí vůle) a disonance (snaha po uskutečnění a nebo úsilí po jiném uskutečnění)“.*

*Srpen 2007*

### *Svět a lidé*

V továrně plné otroků sleduji s obdivným dojetím, jak to soukolí běží?

### *Haiku a ti druzí*

Umění že má povznášet?

Povznášet = zapomenout.

Povznášet = bavit se.

Proč ne. Ale co s těmi, kteří se zachytili na citlivé vrstvě mého niterného filmu?

Jsou básníci hlubokomyslní  
a básníci vidoucí.

Ti nejprostší lidé -  
průvodci nejkratším haiku k Bohu.

### *Bezpečná vzdálenost*

„Básně - to jsou dary - dary pozorným“ (Paul Celan)

Haiku musí být zjeveno - nemá na vybranou. Málokdo unese dárce - většina jen dary, které dárce položil na zem a ustoupil od nich – do bezpečné vzdálenosti. Co je to za podivný strach, který brání lidem být vším?

### *Nejen pozornost*

Nejde o to být jen pozorný. Je též důležité vědět, jak zareagovat. Většina lidí, kteří bdí u lůžka smrtelně nemocného, ve chvíli, kdy tento člověk otevře oči nebo naopak, když se mu přitíží, z bezradnosti, nebo aby něco nezanedbali, volají na sestru či lékaře. Jako by musel tomuto okamžiku asistovat někdo kompetentní. Nejde přece o to zachránit život, ale naslouchat. Nenaskytne se už druhá příležitost.

*Bylo surchovaně naléhavé, aby se nic neztratilo, ale bylo ještě zvláštnější, že ničeho se nedalo dosáhnout. Stromy a planety se mi zdály*

*jako zachráněné před ztroskotáním a když jsem viděl Matterhorn, byl jsem spokojený, že nebyl ve zmatku zanedbán.*

(Gilbert Keit Chesterton)

Nebyl zanedbán - to znamená, byl vyslechnut navzdory všemu, co o něm bylo řečeno.

Nebyl zanedbán. Byl završen. Není třeba k němu nic do-dávat. Drobné drolení patří k ději, jakož i k mlčení nádech a výdech.

*Haiku na výsostech*

Oslovení „Výsosti“ patří jen bezstarostnosti.

Vědomě se bránit stařecké zvrhlosti, v pravém slova smyslu nedbání.  
Od nedbání odlišovat bezstarostnost, která je všímavá. Je pozorná bez úsilí.

*Září 2007*

### *Na strmé stěně haiku*

Přímo ze středu soustředění se rodí pokušení dvou závratí -  
závrať z krásy = úžas.  
závrať z hloubky = úzkost.

### *Absolutní sabi*

Málokdo si všimne neokázalého smutku Boha.  
Smutku zbaveného vší metafyziky.  
Haiku je východiskem z metafyziky, na Západě haiku vyjadřuje post  
metafyzické touhy člověka zklamaného nedotknutelným a neměnným  
Stvořitelem.

### *Metafyzický vějíř*

Dokud drží jednotlivá pera pohromadě, dá se použít. Předměty se totiž  
nacházejí na svém samém okraji. A hranice se ztenčují více, než se nám  
zdá.

Mezi lidmi  
a stromy.  
Mezi mraky  
a žízní.  
Mezi nicotou  
a Bohem.

### *Počátek básně*

Tam, kde slova nejsou těžká, neboť je nadlehčuje zástupné mlčení. Slova,  
za něž se dokáže mlčení postavit. Z tohoto místa se vydávám ve směru  
prvního hnutí. A směr se po mnoha pokusech a otázkách začne rýsovat  
jako řečiště. Přechod na jinou cestu už není možný. Mohl jsem  
se geniálně trefit, mohl jsem se i (geniálně) zmýlit. Mohl jsem zcela  
zabloudit. Odpověď najdu v návratu k počátku básně, kde jsou všechny  
další cesty obsaženy ve svých možnostech. Jako v bodě, jímž se protíná  
nekonečné množství přímek.

Znovu se vracím k jediné myšlence: Psát haiku z posledních sil, které mi zbývají k tomu jedinému poslednímu dokonalému dílku. Co to znamená „z posledních sil“? Nechat se životem zlomit, až zůstane jediné.  
*„Až všechno ostatní selže“ (Wolfgang Hildesheimer).*

*Říjen 2007*

*„...je úzký vztah mezi přítomností a kontemplací. Kontemplace je schopnost ponořit se do přítomnosti, upírat na svět a na lidi pohled naprosto nezištný a nezaujatý, dovolující vnořit se do samé hloubi skutečnosti.“*

*(P.Henri Boulad SJ)*

\*\*\*

*Dítě haiku I.*

Na mých vážných cestách stále mě někdo svádí: „*Pojď si hrát!*“ Nemůže si pomoci, ač ví, že mě zahubí. Nebo se bojím já, že mě „*to*“ zahubí?

*Dítě haiku II.*

*Jak matka, tak dítě*

*„Až bude svému slepému dítěti popisovat strom a nebo západ slunce, uvidí je, jako to dokáže málokterý člověk.“*

*(Erma Bombecková)*

*Dítě haiku III.*

Autobus do Prahy. Na sedačce za mnou sedí žena ve středních letech. Má na klíně holčičku, asi tak čtyřletou. Vedle nich puberták upíjí povzbuzující nápoj Shock. Zřejmě to je bratranec té malé.

*"Já mám všude satelity. Já třeba koukám, i jak Bush spí," vytahuje se před ní.*

Holčička mlčí. Po chvíli jiskřivým vysokým hláskem řekne: *"A já koukám, jak rostou jablíčka."*

#### *Dítě haiku IV.*

*„Jednou jsem byl na balkóně a psal jsem, bylo ticho, jen auta vrčela  
a psi štěkali a k tomu krásně zpívali ptáci, hejbaly se stromy ... : A pak  
mě zavolal Dan ale měl jsem si jen sbalit učebnice. Šel jsem ven, ale  
začalo pršet na moje místo.“*

*Z deníku Oldíka (8 let)*

Odcházím -  
začalo pršet  
na moje místo.

\*\*\*

*Ryonen Gensô, autorka „létající bílé kaligrafie“ používala vysychající  
štětec k vytvoření suchých míst, která jen naznačují pohyb po papíře.*

Tři japonské znaky  
na jedno namočení štětce,  
tři mraky  
jedním tahem větru,  
tři kroky  
na jeden nádech.  
Nakonec přestanu psát,  
zůstanou jen tahy perem,  
mraky se rozpustí,  
chůze vejde.

*Listopad 2007*

*Náhodné?*

Představ si, že jsi ve vězení zbaven kontaktu se světem, bez naděje na propuštění, a že ti v ruce zůstal útržek jakéhokoliv textu právě tak velkého jako haiku. Může to být část reklamy, vyhlášky z vrat, projevu politika, půlka věty z Dostojevského... Nemáš už jinou možnost, než se do smrti zabývat jen jím. Co (s) tím textem pro-vedeš, pro-táhneš, pro-strčíš?

Zbývá mi jen „*ted*“ života -  
dá se to vy-držet.  
Mohu si dovolit říci vše.  
Mohu si dovolit neříct nic.

*Dialog I*

*Vtip o spatřeném*

Učitel malování k malé žačce: „*Co to má být? Kde jsi, prosím tě, viděla anděla s šesti prsty?*“  
Holčička k učiteli: „*A kde jste viděl anděla s pěti prsty?*“

*Dialog II*

*Soutěž v pokoře aneb zaslechnuto před mnoha lety v čajovně*

Hlas č. 1: „*Já poděkuju lesu, že mi daroval houbu.*“  
Hlas č. 2: „*To já poděkuju lesu, že jsem do něj směl vůbec vstoupit.*“

Možná cesta nevede uskromněním se, ale marnotratností. Lépe se člověk zbavuje zátěže, toho, co se mu v náruči rozpadá, nemůže už to popadnout, dohlédnout konce toho. Naproti tomu cenné maličkosti se zbavuje nejhůře.

Věčným přetěžováním  
pohybují se oblaka  
a též se rozpouštějí.

### *Dialog III*

Konec nějakého filmu: Šestinásobný vrah u Posledního soudu. Bůh je svědek. Jen svědek. Nemůže soudit, protože „ví všechno“. Čeká s vrahem na rozsudek (kdopak asi sedí v porotě?) Zločinec se ptá Boha na skleněнку, která se mu někde zakutálela v dětství a už ji nenašel: „*Když víš všechno, kde teď je?*“ „*Kde by byla?*“, usmívá se Bůh, „*stále tam, kdes ji ztratil.*“ Záběr na kuličku v proudu vody pod okapem.

*Prosinec 2007*

*Zapomnětlivý haikuista*

Dávám pozor, abych zapomněl zamknout,  
ne odemknout.

*Cítím, jak se „to“ vymyká mé mysli:*

Haiku - práh mezi vnitřní a vnější svobodou. Jde o vitráž. Musím se  
v ní zastavit, na svém místě zasklen v okně, odevzdat svoji dynamiku  
básni. Nejde o to, abych spatřil situaci, ale abych se nechal situací spatřit.

*Paluba haiku*

Rozhoupaná paluba - zachytávám se pevného a srozumitelného.  
Stabilní paluba - rozhoupal jsem se v nitru.

Tak uprostřed nejzběsilejšího rachotu stojí trůn.  
Uprostřed ticha počat tón.

*Odstup a vstup*

Zachovám odstup?  
Čím menší odstup,  
tím zřetelněji na sebe hovořím ze zrcadla.

Někdy se ale zrcadlo zarosí mým dechem.

Teprve až zmlknu, projdu zrcadlem.

*Znamení*

Příliš mnoho znamení - pátračova smrt!

Umění všimnout si toho, co chybí, o čem byla zapsána zpráva, která  
úplně vybledla, co se nekoná či dosud před prvním náčrtem,

co je průsvitné jak sklenice té nejčiřejší vody, kam to uchýleno do bezpečí  
či samo ustupuje našim krokům, takže si ani nevšimneme.

Co je „*tím*“, skrze co prázdňem vidíme?

Skulinou  
v roji komárů  
je vidět hlavní město.

(Issa)

*Slepý úhel haiku*

Tají se v něm sochy,  
které jsem po sobě stanovil na místech,  
kde jsem se měl osvědčit.

*Leden 2008*

*Dary a perly*

Jsou haiku dary  
a haiku perly -  
obojí zabaleno,  
jedno pro tuláka,  
druhé pro lovce,  
jedno pro smích a radost,  
druhé pro námahu,  
jedno pro spontánní slzu,  
druhé pro okoralé rty,  
jedno pro pochopení - na tom místě,  
druhé pro průstup - tím místem.

Jsou však haiku perly dané darem.

*Poznámky k pravdivosti haiku*

Lžu-li, abych byl přijat - marná snaha - je přijata má lživá podoba. Stejně tak i zachráněna je má lživá podoba.

Milosrdná lež je pouhým odkladem. Lež bude vždy nakonec zjevena. Je to jen odklad pravdy. A existuje-li pouhé Nyní, Teď? Pak není odkladu.

Nelhat! Za pravdu platí se hned teď. Pravda a cena za ni - jedno jest. Cena za pravdu netíží, je pravdou.

Nelhat nic o smyslu činnosti. Konat něco zjevně nesmyslného. Vyhazovat v podzimním parku listí nad hlavu. Urovnávat kaménky ve výkopu, který má být zasypán. Foukat fénem z okna do mrazivého větru. Tuto marnost objevit a soucitně přijmout. Podílet se na ní - beze strachu.

Držet strunu napnutou, dokud zní. Cloumat sutí slov až do znechucení. Až se kameny usadí, nepůjde s nimi nijak hnout. To je soustředěná práce na okamžiku haiku. Pravdu nelze přenášet tam a zase jinde, nelze ji hlásat.

Děkování jen v ohromení. Z nemožnosti vyjádřit to příměji, celistvěji a opravdověji. Děkování jako rozkvetnutí, nikdy ne pro očekávání druhého, nikdy před publikem. Nikdy ne ve lži. Děkování proti zdi či do vzduchoprázdna. Děkování po veškerém odmítnutí.

Leckdo si myslí, že lež je plodem obezřetnosti, úskoku. Ale zvonky mluví o něčem jiném. Znovu a znovu ozývají se, drobné, varující, že tady jsem se už bál a dotýkal se jich v neopatrnosti. Postupem času stačí tak málo, trochu zakolísat v chůzi, a hned se rozezvučí. A nebo slabounké pojistky, které ihned, nastaveny na sebe slabší chtíčnou myšlenku, praskají. A člověk se ocitne v tmách a hned je mu jasné, že někde zavadil.

Jednou z cest od pravdy je diskuze. Diskuzí se hledá společná řeč. Snažím se v ní něco vy-světlit. Tedy osvětlením učinit druhému přijatelným, potřebným. Diskuzí se nehledá pravda, ale vzájemné pochopení. Jde tedy opět o vlastnictví: Chopme se (ho)! Nechme se uchopit. Proto haiku nevysvětluje - jen obtahuje slovy pozornost. Aby se, tím, že bude vy-světleno, vlastním stínem nevzdálilo pravdě.

Věci ve své pravdivosti nemají účelu. Jedna z metod západní poezie tkví v hledání nových účelů: Lze mrakem zametat? Haiku se vrací od účelu k věci samotné, jak se jeví v tom kterém okamžiku, znovu-nově.

### *Nejvyšší princip pravdy*

Před povstáním ve varšavském ghettu psali své verše Židé Władysław Szelengel a Jurek Wilner. A věděli, že nemohou nijak přežít. Vědět, že nemohu přežít, ani to, co píšu. To je pravda.

*Únor 2008*

*Zpřítomnění minulého času I.*

Je úplně jedno, jaké noviny čtu. Zda dnešní nebo včerejší nebo loňské. Podstatné zůstalo nezměněno.

Nebo nesplněné přání - neúplná skládanka - možná najdeme část, kterou jsme hledali, třeba jen zjistíme, že to jde i takhle.

*Zpřítomnění minulého času II.*

Stále znovu další znamení?

Ne. Stále znovu totéž.

Klíčové slovo: „dosud“.

Výklad: „zrání“.

*Zpřítomnění minulého času III.*

Jako v detektivce, po podrobném ohledání: Co je zapsáno na místě činu? Jaké stopy zajištěny?

Oškrabování omítky. Starých maleb. Někde se dostaneme na nejnižší vrstvu, jinde to nejde: V celku tedy nový objev!

Zastihnout in flagranti - a vše, co jsem předtím přehlédl, hlavně souvislosti - jsou nasnadě.

*Zpřítomnění minulého času IV.*

Pojďte všichni dál! Poslední ještě nedorazil, lampa hází po stěnách odlesky. Z kabátů na věšáku stéká tající sníh. Třpyt řetízků na dívčím hrdle připomíná cíl jakéhosi mého zimního výstupu. Blázínek Zdeněk se s očima v sloup modlí, abych vyhrál hru „Člověče nezlob se“. Společně jsme s to nacvičit si jen toto: „Pane Bože, nezlob se.“ Karl Weinfurther chodí stále okolo a dolévá víno. Můj synek Oldík tvrdí: „Tato žlutá dokáže být i zelená, když se na ni nikdo nedívá.“ Moje milenka vytrhává tulákovi ze zad chlupy jeden po druhém. Naštěstí jsou pěkně v řadě. Pavučiny se vzdouvají. Na stole chaos neumytých talířů a povadlých květin ve vázách z doby mého rozvodu. Uděláme druhý nálev? Otevřeme druhou láhev? Ano? Ne? ... Ale teď dost! Už dost! Chci být sám. Ven!

Všichni ven! ... Všeobecné reptání ale potom, ááách, to ticho. Božská zátoka nitra. Rozhlédnu se kolem sebe. Jsem – v jízvách.

*Zpřítomnění minulého času V.*

Už si nepamatuju, kde jsem četl tento záhadný dialog jakéhosi mnicha s Páterem Piem, kapucínem ze San Giovanni Rotondo. Cituji podle významu:

Mnich: „*Za koho se modlíte?*“

Páter Pio: „*Za šťastnou smrt svého otce.*“

Mnich: „*Ale váš otec přece už dávno umřel.*“

Páter Pio (s úsměvem): „*Ano, ano.*“

*Březen 2008*

*Sen o haiku uprostřed chrámu*

Bylo před bohoslužbou. Seděl jsem v kostelní lavici a hleděl k oltáři. Čekal jsem na kněze, kterého předcházela pověst významné duchovní osobnosti. Těšil jsem se na jeho tvář. Měl jsem uchystán notýsek, abych si zaznamenal originální myšlenky. Vtom jsem se ocitl v jakési místnosti uprostřed téhož chrámu. Skrze záclony na oknech jsem mohl vidět kněze, který už započal mši. Přitom jsem se, ne bez pocitu viny, stal součástí společnosti, které vévodil jeden hlučný Cikán obklopený několika asexuálními dívkami s vybledlými obličejemi. Pili jsme kávu. Mohli jsme hovořit o čemkoliv, být nestrojenými a neuctivými, a přesto jsme se účastnili bohoslužby. Zahrnovala nás v sobě. Probíhala ve formě tiché liturgie. Neslyšel jsem žádná posvátná slova z úst kněze. Žádný hlas ani tón nedoléhal do našeho kabinetu uprostřed Chrámu, ve kterém mi nezbylo, než se sdílet se zcela obyčejnými lidmi a naslouchat jejich bezvýznamným tlachům.

*Sen o vystoupení malých odpudivých haikuistů*

Přišla na nás řada. Hlediště plné lidí, kteří se přišli bavit, napjatě čekalo. Upravoval jsem za oponou čtyři malé cikánské děti, aby mohly předvést, co si připravily. Nejspíš se jednalo o nějaké reality show či Superstar. Ale ouva! Vidím, že jsou všichni čtyři ubožáci mentálně postiženi. Neměli potuchy o tom, co se od nich na pódiu bude požadovat. Oblečení byli do malých zaprášených obleků, které jako by někdo vytáhl ze skříně desítky let nevětrané. Možná jsem je přivedl z nějakého ghetta. Jednomu z nich stékala z koutku úst slina. Jiný byl dokonce pokrytý hleny a já se snažil rychle ho očistit. Nejstarší z Cikánků mi pomáhal. Mohlo mu být tak osm let. Na nějaký nácvik nezbyl už žádný čas. Vtom se opona začala zvedat...

*Nu dobrá,*

jestliže jsem došel už tak daleko – a dá se klidně říci, že *zbloudil, zřítíl se, zblbnul*, proč toho nevyužít, že?

Zanechat po sobě co nejméně stop. Dávat z chudoby svého ducha.

Nechtít nikam dojít. Jak s dvouletým capartem či dementním starcem.

Menšit se. Aby bylo umožněno jakékoliv překvapení. Čím méně prostoru, tím více možností.

Svůj život ne prodat, ale opustit.

Vzdávat se všeho – podle měřítek Boha. Ale jaká jsou měřítka Boha? Nic.

O Bohu raději mlčet. Kdo o něm mluví, hraje nečestnou hru. Vkládá zvenčí na šachovnici do rozehrané partie figurku, která si může táhnout, jak se jí zlíbí. Zůstává za ní spoušť.

Na počátku je důvěra.  
Pes přestane obíhat plot.  
Mohu si s ním hrát.

### *Dveře haiku*

Je-li za dveřmi lomož, hled' na dveře.  
Je-li za dveřmi ticho, vstup tam.

*Duben 2008*

*„I z kamenů,  
které leží na cestě,  
se dá vystavět  
něco krásného.“*

*(J. W. Goethe)*

*„I kameny  
ležící na cestě  
jsou krásné.“*

*(haikuista)*

Ale pravdu mají oba. Ne každý tu svoji, ale stejnou. Jedinou.

*Na nejzazší mezi haiku*

Každá krůpěj deště - δογμα.  
Dogma v přímém rozporu s důkazem.  
Dogma v přímém přenosu.

Neříkám: „Ne!“  
Nemusím vždy najít to, co hledám,  
to znamená nechat se najít.

Hledání výchozího haiku.  
V noci ducha otázka: „Co nejvíc bolí?“

Všudypřítomná krása -  
zbavuje bázně ze šlápnutí vedle.

Jediná modlitba - jediné haiku: střelné.

Malá myšlenka proklouzne. Žádná - zůstane.

Haiku tahák -  
co si napsal žáček na dlaň před písemkou.

Haiku v ohrožení života - Jestli to přežiju,  
musím vydat svědectví.

Na nejzazší mezi -  
ustává můj pohyb, zůstávám zvoláním.

Každé haiku nakonec setře  
svůj vlastní zápis.  
Hle: zápis.

Jak přejde, tak odejde.  
Žádné zásluhy. Nic!

Během návratu k Bohu -  
na zem.

Spatřit Boha -  
a zemřít.

## *Dodatek*

### *K metodě wabi v haiku*

Všimněme si jistého dozvuku v pohybu. Aktér již odešel. Zůstalo po něm cosi pohozeného, nástroj či odřezky (zvolna to vychládá), zápis na stěně domu (šifra), či jizva (po zápase). Čas pokračuje - barvy blednou, sdělení na plakátech se stává nečitelné, aby sdělilo něco jiného. Mnohdy se objeví pod chtěnou uhlazeností to, co pečlivci překryli novým nánosem. Dochází k obdivuhodným objevům skrytých metafor: „ze sudu se odloupla / modrá Afrika a beránek“ (autor Park). Nechť však i nadále zůstane předmětem naší periferní pozornosti, čemu věnují pozornost ostatní. Většinou se sbíhají k místu, kde došlo k senzaci. Čímž ovšem cosi odkrývají - jako pláž za odlivu, který se stává pozváním. Haikuista si všimne odhozené krabičky zápalek či malé holčičky, která zůstala sedět na obrubníku s panenkou v náruči. V jejím nestarání se je ovšem celý ten shluk přítomen.

### *Pozornost v prostoru*

Pozornost se upírá na „nyní“. V čase je to jasné, ale jak je to s „nyní“ v prostoru? Haiku se mnohdy odehrává v sou-hlasu blízkého s dalekým. Úmyslně nepíšu „v dialogu“, ale „v sou-hlasu“, neboť nelze setrvat mezi otázkami a odpověďmi, jen ve společném, jakoby konečném sdělení: „Mrak v rohu okna - / přiskřípnutej kaktusem“ (Tišina\_Šivova). Někdy jde o přenesení pohybu z hýbajícího se na nehybné, tedy o vyjádření jeho relativity: „hrom / růže se posunují / do stínu“ (vítězné haiku soutěže Kusamakura z roku 2005). Jindy se užívá jakési nečekané zkratky - skrze odlesk předmětu k předmětu. Skrze stín k věci, která stín vrhá: „Na vratech statku / se dotýkají / dvě lípy“. (Angelika Wienert). Zdánlivě složitější, avšak přece: Tak je to zpravidla s úzkými stezkami, jichž si mnozí nevšimnou. Jsou namáhavější, ale proto, že člověk nemá neustále na očích cíl, zjišťuje na jistých detailech, že cíl neleží až kdesi.

### *Skrytá metafora*

Klasická metafora (přenášení významu na základě vnější podobnosti), kupříkladu: „plachty mračen“ se v haiku nepoužívá. Tzv. skrytá metafora je o mnoho obtížnější, neboť si člověk nesmí pomáhat svojí vlastní fantazií. Musí si vystačit s tím, co jest. Všimněme si této často citované skryté metafory autorky Zoe: „zrezivělý zavlazovač / kropí duhu“

Člověk má pocit, že kráčí po hraně. Jde i nejde o přenesený význam, copak voda může kropit duhu? Jistěže ne. A přece ji kropí, na vlastní oči to viděl někdy každý z nás. Nebo „*rovnodennost / kajak pádluje / dvě strany soumraku*“ (vítězné haiku soutěže Kusamakura z roku 2006). Existují nějaké dvě strany soumraku? Ne, ale přesto - kajak pluje po hladině zbarvené soumrakem a dělí ji na dvě strany. Není třeba nic z tvůrčí invence dodávat. Vše je na místě, jak zrovna je, v tom přítomném okamžiku, kdy kajak jede po hladině zbarvené soumrakem.

